

Plan wynikowy

Wymagania edukacyjne na ocenę śródroczną i roczną klasa 7

Numer i temat lekcji*	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
Dział 1. Środowisko przyrodnicze Polski na tle środowiska przyrodniczego Europy					
Położenie geograficzne Polski (1.1)	wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie; podaje nazwy stolic sąsiadów Polski; podaje powierzchnię Polski; wskazuje na mapie przebieg granic Polski, w tym lądowych i morskich; wyjaśnia pojęcia: terytorium państwa, granica państwa.	na podstawie mapy ogólnogeograficznej podaje cechy położenia Polski w Europie; określa, w jaki sposób zostały wytyczone granice Polski; wymienia skrajne punkty Polski i Europy; odczytuje długość i szerokość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy.	omawia cechy położenia Polski w Europie; rozdziela konsekwencje położenia geograficznego, ekonomicznego i politycznego Polski w Europie; podaje, jak określić położenie geograficzne Polski; wyjaśnia pojęcia: rozciągłość południkowa i rozciągłość równoleżnikowa.	omawia konsekwencje przyrodnicze, ekonomiczne i polityczne położenia Polski w Europie; oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski.	– wyjaśnia przyrodnicze konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.
Ukształtowanie powierzchni Polski (1.2)	wyjaśnia pojęcia: erozja, akumulacja, łądolód, ruchy górotwórcze (fałdowania); podaje nazwy najwyższej i najniższej położonych punktów w Polsce; wymienia pasy ukształtowania powierzchni; podaje podstawowe cechy ukształtowania powierzchni Polski; wymienia i wskazuje na mapie największe łańcuchy górskie Polski; wymienia i wskazuje na mapie obszar objęty ostatnim zlodowaczeniem.	wyjaśnia pojęcia: rzeźba terenu, proces geologiczny, zlodowaczenie; wymienia procesy geologiczne kształtujące rzeźbę terenu Polski; wskazuje na mapie pasy ukształtowania terenu, podaje przykłady krain geograficznych; wymienia formy krajobrazu polodowcowego; podaje, jakie są typy gór wyróżnione ze względu na sposób powstania.	charakteryzuje w sposób ogólny rzeźbę terenu Polski; opisuje proces powstawania gór fałdowych i zrębowych, podaje przykłady gór w Polsce i w Europie; podaje przykłady gór powstałych w poszczególnych orogenezach; opisuje, na czym polega odmłodzenie rzeźby gór; wyjaśnia, jak powstawały wybrane formy polodowcowe: moreny, sandry, jeziora, pradolina, głązy narzutowe; wyjaśnia, na czym polega pasowość rzeźby.	przedstawia wpływ zlodowaceń na ukształtowanie powierzchni Polski (na krajobraz górski i krajobraz pojezierny); przedstawia wpływ ruchów górotwórczych w Europie na ukształtowanie powierzchni Polski; charakteryzuje rzeźbę terenu w poszczególnych pasach ukształtowania powierzchni; podaje różnice między rzeźbą staroglacjalną a rzeźbą młodoglacjalną.	wyjaśnia, czym jest tabela stratygraficzna; przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy oraz wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne, mające wpływ na ukształtowanie krajobrazu Polski; charakteryzuje formy rzeźby polodowcowej.

* w nawiasie podano numer rozdziału w podręczniku

<p>3., 4. Klimat Polski (1.3)</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: pogoda, klimat, masa powietrza, okres wegetacyjny; wymienia czynniki wpływające na klimat; podaje, jaki typ klimatu występuje w Polsce; wymienia podstawowe cechy klimatu Polski; odczytuje informacje z klimatogramu.</p>	<p>prezentuje czynniki kształtujące klimat Polski; charakteryzuje cechy klimatu Polski oraz długość okresu wegetacyjnego; określa, czym jest amplituda temperatury powietrza, potrafi ją obliczyć; odczytuje informacje z map klimatycznych.</p>	<p>wyjaśnia wpływ czynników klimatotwórczych na klimat Polski; wyjaśnia pojęcie: przejściowość klimatu; wymienia cechy świadczące o przejściowości naszego klimatu; opisuje cechy klimatu na podstawie wykresu klimatycznego; wymienia masy powietrza kształtujące klimat Polski.</p>	<p>opisuje wpływ mas powietrza na zróżnicowanie pogody w Polsce; przedstawia wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę.</p>	<p>wyjaśnia przyczyny zróżnicowania klimatycznego Polski; opisuje klimat wybranych regionów Polski; wyjaśnia zależność między klimatem a roślinnością na przykładzie klimatu górskiego.</p>
<p>5. Rzeki Polski na tle rzek Europy (1.4)</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: system rzeczny, źródło, ujście, dorzecze, dział wodny, stan wody w rzece, wezbranie, niżówka, powódź; wymienia charakterystyczne odcinki rzeki (biegi rzeki); podaje nazwy największych rzek Polski i Europy; wymienia sposoby zasilania rzek.</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: zlewisko, obszar bezodpływowy; potrafi wskazać dział wodny na mapie; charakteryzuje rzekę w poszczególnych biegach; rozpoznaje rodzaje ujść rzecznych; wskazuje na mapie największe rzeki Polski i Europy; wymienia cechy sieci rzecznej Polski.</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: asymetria dorzeczy; wymienia czynniki środowiska wpływające na systemy rzeczne; wyjaśnia zależność między sposobem zasilania rzeki a stanami wody w ciągu roku.</p>	<p>opisuje walory przyrodnicze największych rzek Polski; podaje przykłady rzek należących do poszczególnych zlewisk; wyjaśnia wpływ czynników środowiska na systemy rzeczne.</p>	<p>rozpoznaje rzeki Polski i Europy na mapie konturowej; charakteryzuje wybrane rzeki Europy.</p>
<p>6. Główne typy gleb w Polsce (1.5)</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: gleba; wymienia składniki gleby; wymienia gleby występujące w Polsce.</p>	<p>opisuje proces powstawania gleby; wyjaśnia pojęcia: profil glebowy, gleba antropogeniczna, żyzność gleby, degradacja (erozja) gleby; podaje, które gleby są żyzne, a które mało żyzne.</p>	<p>wyjaśnia różnice między glebami strefowymi a astrefowymi, podaje przykłady gleb występujących w Polsce należących do obu grup; wymienia czynniki sprzyjające degradacji gleby; wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu gleb w Polsce; wskazuje na mapie miejsca występowania poszczególnych rodzajów gleb.</p>	<p>opisuje czynniki wpływające na zróżnicowanie gleb w Polsce; opisuje cechy gleb na podstawie profili glebowych.</p>	<p>wyjaśnia zależność między rodzajem gleby a jej rolniczym wykorzystaniem.</p>

<p>7. Różnorodność lasów w Polsce (1.6)</p>	<p>podaje podział lasów ze względu na stan gatunkowy: bory, grądy, olsy, łągi; wymienia warstwy lasu; określa znaczenie lasów dla przyrody i człowieka; podaje wartość wskaźnika lesistości dla Polski.</p>	<p>wymienia czynniki przyrodnicze i społeczno-kulturowe wpływające na zróżnicowanie lasów w Polsce; wyjaśnia pojęcie: wskaźnik lesistości.</p>	<p>charakteryzuje lasy Polski, podaje miejsce występowania poszczególnych typów lasów; wymienia i wskazuje na mapie obszary o najwyższym i najniższym wskaźniku lesistości.</p>	<p>wyjaśnia zależność między rodzajem lasu a elementami środowiska przyrodniczego (glebą, wodą, klimatem); porównuje skład gatunkowy lasów w Polsce na przestrzeni lat.</p>	<p>określa przyczyny zagrożeń lasów i proponuje sposoby zapobiegania tym zagrożeniom; wskazuje państwa w Europie o większej lub mniejszej lesistości niż Polska; podaje przykłady działań obywatelskich służących poprawie stanu środowiska przyrodniczego Polski.</p>
--	---	--	---	---	--

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
8. Formy ochrony przyrody w Polsce (1.7)	<p>wyjaśnia pojęcie: środowisko przyrodnicze;</p> <p>wymienia motywy ochrony przyrody;</p> <p>wymienia najważniejsze formy ochrony przyrody w Polsce (park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, obszary Natura 2000, pomnik przyrody, ochrona gatunkowa).</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody, obszar Natura 2000, ochrona gatunkowa;</p> <p>wskazuje na mapie Polski parki narodowe.</p>	<p>wymienia walory przyrodnicze parków narodowych w Polsce;</p> <p>podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu.</p>	<p>wymienia inne formy ochrony przyrody (stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu);</p> <p>omawia walory przyrodnicze wybranych terenów chronionych w najbliższej okolicy.</p>	<p>wyjaśnia, na czym polega koncepcja zrównoważonego rozwoju;</p> <p>podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.</p>
9. Surowce mineralne Polski (1.8)	<p>– podaje podział surowców mineralnych ze względu na ich sposób wykorzystania.</p>	<p>omawia podział surowców mineralnych ze względu na ich wykorzystanie,</p> <p>podaje przykłady surowców należących do różnych grup.</p>	<p>– opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych Polski na podstawie mapy tematycznej.</p>	<p>omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski.</p>	<p>opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze.</p>
10. Morze Bałtyckie (1.9)	<p>na podstawie mapy określa położenie Morza Bałtyckiego;</p> <p>wymienia główne cechy fizyczne Morza Bałtyckiego.</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: mierzeja, klif, degradacja wód, zatoka, cieśnina;</p> <p>podaje przyczyny małego zasolenia Morza Bałtyckiego;</p> <p>wymienia gatunki roślin i zwierząt występujące w naszym morzu;</p> <p>wskazuje na mapie państwa nadbałtyckie.</p>	<p>charakteryzuje całościowo środowisko przyrodnicze Morza Bałtyckiego;</p> <p>na podstawie mapy opisuje linię brzegową Morza Bałtyckiego (podaje nazwy wysp, półwyspów, cieśnin);</p> <p>wskazuje przyczyny degradacji wód Morza Bałtyckiego.</p>	<p>omawia znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego.</p>	<p>wyjaśnia, jak formowało się Morze Bałtyckie;</p> <p>proponuje działania wpływające na ochronę wód Morza Bałtyckiego.</p>
11. Podsumowanie działu 1	Wiadomości i umiejętności z lekcji 1–10.				
Dział 2. Społeczeństwo Polski na tle społeczeństwa Europy					
12. Podział administracyjny Polski (2.1)	<p>wyjaśnia pojęcie: podział administracyjny;</p> <p>wskazuje na mapie administracyjnej Polski województwa i ich stolicy.</p>	<p>wymienia jednostki podziału administracyjnego w Polsce.</p>	<p>przedstawia trójstopniowy podział administracyjny;</p> <p>określa przynależność administracyjną swojej miejscowości.</p>	<p>przedstawia podział Polski na krainy historyczno-etnograficzne.</p>	<p>omawia zmiany, które zostały wprowadzone w podziale administracyjnym Polski w 1999 r.</p>

13. Ludność Polski – rozmieszczenie i gęstość zaludnienia (2.2)	wyjaśnia pojęcie: gęstość zaludnienia; podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia Polski; wymienia województwa o najmniejszej i największej gęstości zaludnienia.	wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce.	omawia przyczyny nierównomiernego zaludnienia Polski.	charakteryzuje rozmieszczenie ludności w Polsce; analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce.	porównuje zaludnienie wybranych regionów Polski lub krajów Europy.
14. Zmiany liczby ludności Polski i Europy po 1945 r. (2.3)	podaje liczbę ludności Europy i Polski; odczytuje z wykresu informacje dotyczące zmiany liczby ludności Polski i Europy; wyjaśnia pojęcia: przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty.	oblicza przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty i saldo migracji; wymienia przyczyny strat ludności; podaje czynniki wzrostu liczby ludności po II wojnie światowej.	oblicza współczynniki przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; opisuje zmiany liczby ludności Polski i Europy po 1945 r.; na podstawie wykresu przedstawia tendencje zmian liczby ludności Europy na tle innych kontynentów.	analizuje przyczyny zmian liczby ludności Polski.	analizuje skutki utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce i w wybranych krajach Europy; przedstawia propozycje działań, mających na celu zatrzymanie spadku liczby ludności w Polsce.
15. Migracje Polaków na tle współczesnych ruchów migracyjnych w Europie (2.4)	wyjaśnia pojęcia: migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, Polonia; wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją; wymienia przyczyny migracji w Europie; wymienia skutki migracji.	podaje kierunki emigracji Polaków, wymienia główne skupiska Polonii; określa kierunki napływu imigrantów do Polski.	opisuje fale migracji po II wojnie światowej; wymienia przyczyny emigracji Polaków.	analizuje wykresy przedstawiające ruchy migracyjne; wyjaśnia pojęcie: kryzys migracyjny.	formuluje hipotezy dotyczące przyczyn i skutków migracji; ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie; przewiduje, jakie skutki w najbliższym czasie może spowodować emigracja z Polski.
16. Przyrost naturalny i rzeczywisty w Polsce i w wybranych krajach Europy (2.5)	wyjaśnia pojęcia: przyrost naturalny, saldo migracji, przyrost rzeczywisty; odczytuje z tabeli i wykresów informacje dotyczące przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego.	oblicza saldo migracji, przyrost naturalny i przyrost rzeczywisty ludności; wymienia państwa o różnym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie.	oblicza współczynnik przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; analizuje wykresy przedstawiające wskaźniki demograficzne; opisuje sytuację demograficzną w Polsce.	opisuje zmiany liczby ludności i zmiany wskaźników demograficznych w Europie i w Polsce; opisuje sytuację demograficzną w wybranych krajach Europy.	porównuje zmiany w przyroście naturalnym i przyroście rzeczywistym ludności w Polsce i w wybranych krajach Europy; określa tendencje zmian liczby ludności w Polsce i w Europie w latach 2030–2050.
17. Struktura wieku i płci ludności Polski (2.6)	wyjaśnia pojęcia: demografia, wiek przedprodukcyjny, wiek produkcyjny i wiek poprodukcyjny, starzenie się społeczeństwa, struktura płci i wieku, piramida płci i wieku; podaje, czym zajmuje się GUS.	wyjaśnia, jak skonstruowana jest piramida płci i wieku, odczytuje z niej informacje; określa na podstawie kształtu piramidy wiek społeczeństwa.	omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na podstawie piramidy płci i wieku; wymienia przyczyny starzenia się społeczeństwa.	charakteryzuje strukturę demograficzną ludności wybranych krajów na podstawie piramidy płci i wieku; wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku i płci.	ocenia wpływ starzenia się społeczeństwa na sytuację ekonomiczną państwa; przedstawia propozycje rozwiązań dotyczących poprawy sytuacji demograficznej wybranych państw.

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
18. Struktura narodowościowa i religijna ludności Polski i wybranych państw europejskich (2.7)	wyjaśnia pojęcia: narodowość, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna; wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce.	charakteryzuje mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce; wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkałe przez mniejszości narodowe.	omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce; przedstawia strukturę wyznaniową Polaków na tle innych państw Europy.	porównuje zróżnicowanie narodowościowe, etniczne i wyznaniowe ludności Polski z wybranymi państwami Europy.	na podstawie dostępnych źródeł informacji omawia problemy mniejszości narodowych w Europie i w Polsce.
19. Rozwój gospodarczy i jego wpływ na zatrudnienie (2.8)	wyjaśnia pojęcia: sektory gospodarki, produkt krajowy brutto (PKB), struktura zatrudnienia; przedstawia podział gospodarki na sektory.	wyjaśnia, czym zajmują się poszczególne sektory gospodarki; wymienia wskaźniki określające poziom gospodarczy kraju; wyjaśnia pojęcie: reindustrializacja; wyjaśnia, czym jest sektor kreatywny.	określa różnice w strukturze zatrudnienia ludności między Polską a wybranymi państwami europejskimi; przedstawia rolę usług w kształtowaniu PKB.	opisuje zmiany zachodzące w gospodarce i w strukturze zatrudnienia na przestrzeni lat w Polsce i w Europie; porównuje strukturę zatrudnienia i PKB w wybranych krajach Europy.	wykazuje znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki i rozwoju kraju; przedstawia przykładowe kryteria zaliczania państw do grupy krajów wysokorozwiniętych (np. kryteria Banku Światowego).
20. Struktura zatrudnienia i poziom bezrobocia w Polsce i w wybranych krajach Europy (2.9)	wyjaśnia pojęcia: struktura zatrudnienia, stopa bezrobocia; podaje przyczyny bezrobocia; podaje skutki bezrobocia.	przedstawia podział ludności ze względu na aktywność na rynku pracy; wymienia województwa o najniższej i najwyższej stopie bezrobocia.	opisuje przestrzenne zróżnicowanie struktury zatrudnienia w Polsce, podaje przyczyny tego zróżnicowania; wyjaśnia wpływ migracji na poziom bezrobocia.	opisuje, jak zmieniła się stopa bezrobocia na przestrzeni lat w Polsce; opisuje wpływ bezrobocia na gospodarkę; podaje sposoby przeciwdziałania bezrobociu.	porównuje poziom bezrobocia w Polsce i w innych krajach europejskich.
21. Poziom urbanizacji w Polsce i w Europie (2.10)	wyjaśnia pojęcia: urbanizacja, miasto, wskaźnik urbanizacji, aglomeracja monocentryczna, aglomeracja policentryczna (konurbacja); wymienia nazwy największych miast Polski i wskazuje je na mapie; podaje wartość wskaźnika urbanizacji w Polsce.	wymienia czynniki sprzyjające powstawaniu i rozwojowi miast podaje przykłady miast, które miały różne czynniki rozwoju; wymienia województwa o najniższym i najwyższym wskaźniku urbanizacji; wymienia pozytywne i negatywne skutki życia ludności w wielkim mieście.	opisuje rozmieszczenie miast w Polsce; wyjaśnia proces powstawania aglomeracji monocentrycznej i konurbacji; wyjaśnia pojęcie: suburbanizacja.	analizuje poziom urbanizacji w Polsce i w Europie; wyjaśnia, na czym polega zrównoważona urbanizacja.	analizuje proces powstawania i rozwoju miast na konkretnym przykładzie.
22. Podsumowanie działu 2	Wiadomości i umiejętności z lekcji 11–21.				

Dział 3. Gospodarka Polski na tle gospodarki Europy					
23. Warunki rozwoju polskiego rolnictwa (3.1)	<p>wyjaśnia pojęcia: rolnictwo, użytek rolny, mechanizacja, chemizacja, agroturystyka;</p> <p>wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa.</p>	<p>opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce;</p> <p>wskazuje na mapie regiony o korzystnych i niekorzystnych warunkach rozwoju rolnictwa.</p>	<p>przedstawia na przykładach wpływ poszczególnych czynników na rozwój rolnictwa w Polsce;</p> <p>wymienia korzyści i zagrożenia związane ze stosowaniem środków ochrony roślin.</p>	<p>ocenia uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce;</p> <p>porównuje uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze Polski z innymi państwami Europy.</p>	<p>przedstawia korzyści dla polskiego rolnictwa wynikające z członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej.</p>
24. Uprawy roślin i chów zwierząt w Polsce (3.2)	<p>wyjaśnia pojęcia: użytkowanie ziemi, grunty orne, drób, trzoda chlewna, bydło, pogłowie zwierząt;</p> <p>wymienia najważniejsze rośliny uprawne oraz zwierzęta, których chów jest prowadzony w Polsce.</p>	<p>wyjaśnia, od czego zależy rozmieszczenie upraw roślin i chowu zwierząt;</p> <p>odczytuje z wykresów dane dotyczące wybranych aspektów rolnictwa.</p>	<p>przedstawia przestrzenne zróżnicowanie głównych upraw roślin i chowu zwierząt w Polsce oraz ich znaczenie gospodarcze;</p> <p>wskazuje na mapie rejony warzywnictwa i sadownictwa w Polsce.</p>	<p>charakteryzuje wybrane rośliny uprawne, określając ich wymagania klimatyczne i glebowe;</p> <p>wyjaśnia, na czym polega polityka rolna państwa.</p>	<p>opisuje wpływ rolnictwa na środowisko przyrodnicze;</p> <p>podaje przykłady metod uprawy i chowu zwierząt niezagrożące środowisku.</p>
25. Zmiany w strukturze przemysłu Polski (3.3)	<p>wyjaśnia pojęcia: przemysł, transformacja gospodarki, restrukturyzacja, prywatyzacja, okrąg przemysłowy;</p> <p>wymienia czynniki rozwoju przemysłu.</p>	<p>przedstawia podział przemysłu na sekcje;</p> <p>omawia rolę przemysłu w gospodarce;</p> <p>wyjaśnia różnicę między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.</p>	<p>omawia czynniki, które wpłynęły na zmianę struktury przemysłu w Polsce;</p> <p>wymienia i wskazuje na mapie okręgi przemysłowe w Polsce.</p>	<p>wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski;</p> <p>analizuje dane statystyczne dotyczące przemysłu;</p> <p>wymienia i wskazuje na mapie obszary SSE.</p>	<p>określa poziom rozwoju przemysłu Polski;</p> <p>opisuje kierunki zmian w przemyśle.</p>
26. Usługi i ich rola w rozwoju gospodarki (3.4)	<p>wyjaśnia pojęcie: usługi;</p> <p>podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce.</p>	<p>wymienia strukturę branżową usług;</p> <p>wymienia nazwy usług zanikających i rozwijających się.</p>	<p>omawia rolę usług w gospodarce;</p> <p>przedstawia zmiany w strukturze branżowej usług w Polsce.</p>	<p>analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia w usługach na przestrzeni lat.</p>	<p>ocenia znaczenie usług dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego.</p>
27. Rozwój komunikacji w Polsce (3.5)	<p>wyjaśnia pojęcia: transport, łączność, komunikacja, logistyka;</p> <p>rozdziela rodzaje transportu;</p> <p>wskazuje na mapie regiony o najsłabszej dostępności komunikacyjnej.</p>	<p>przedstawia strukturę transportu, łączności;</p> <p>podaje udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach ładunków i pasażerów.</p>	<p>wyjaśnia znaczenie transportu, łączności i komunikacji w funkcjonowaniu państwa;</p> <p>określa znaczenie internetu w komunikacji we współczesnym świecie.</p>	<p>przedstawia rolę komunikacji we współczesnym świecie;</p> <p>omawia potrzebę modernizacji komunikacji;</p> <p>omawia wpływ logistyki na rynek pracy.</p>	<p>ocenia znaczenie transportu, łączności i komunikacji dla jakości życia i rozwoju gospodarczego;</p> <p>podaje przykłady rozwiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju transportu.</p>
28. Gospodarka morska (3.6)	<p>wyjaśnia pojęcia: port, tania bandera, marina, akwakultura;</p> <p>wymienia nazwy głównych portów morskich Polski, wskazuje je na mapie;</p> <p>wymienia surowce mineralne znajdujące się na dnie Morza Bałtyckiego.</p>	<p>przedstawia podział gospodarki morskiej;</p> <p>omawia funkcje portów morskich – przeładunek towarów, transport pasażerów, połowy.</p>	<p>charakteryzuje działy gospodarki morskiej;</p> <p>opisuje warunki rozwoju turystyki w strefie nadmorskiej.</p>	<p>omawia zmiany w przemyśle stoczniowym w Polsce;</p> <p>wymienia korzyści wynikające z nadmorskiego położenia kraju.</p>	<p>ocenia możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce;</p> <p>podaje przykłady działań na rzecz ochrony wód morskich.</p>

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
29. Walory turystyczne Polski (3.7)	wyjaśnia pojęcia: dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, walory turystyczne; omawia, co wpływa na atrakcyjność turystyczną regionu i kraju; wyjaśnia, czym jest lista światowego dziedzictwa UNESCO.	omawia walory turystyczne Polski; wskazuje na mapie regiony Polski o dużej atrakcyjności turystycznej.	prezentuje atrakcyjność wybranych regionów turystycznych Polski; analizuje na podstawie danych statystycznych walory turystyczne Polski i innych krajów Europy.	charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ludzkości położone w Polsce.	wymienia najcenniejsze walory przyrodnicze i kulturowe własnego województwa.
30. Sukcesy Polaków i polskich firm na arenie międzynarodowej (3.8)	wyjaśnia pojęcia: przedsiębiorczość, patriotyzm ekonomiczny; wymienia nazwiska Polaków, którzy osiągnęli międzynarodowy sukces, np. są laureatami Nagrody Nobla.	wskazuje, co może mieć wpływ na sukces przedsiębiorstwa; wymienia nazwy polskich marek rozpoznawalnych na świecie.	podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego; wymienia przykłady polskich przedsiębiorstw, które osiągnęły sukces na arenie międzynarodowej.	charakteryzuje kryteria sukcesu wybranych polskich przedsiębiorstw.	uzasadnia potrzebę wspierania polskiej przedsiębiorczości i gospodarki.
31. Mój wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy i kulturowy Polski (3.9)	wyjaśnia pojęcie: społeczeństwo obywatelskie; przedstawia cechy, które ma osoba przedsiębiorcza.	rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej; wymienia cechy społeczeństwa obywatelskiego.	opisuje na przykładzie wpływ jednostki na gospodarkę państwa; przedstawia cechy osób przedsiębiorczych.	wyjaśnia, w jaki sposób różne działania obywatelskie wpływają na życie społeczno-gospodarcze państwa.	analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która odniosła sukces w życiu zawodowym.
32. Podsumowanie działu 3	Wiadomości i umiejętności z lekcji 23–31.				
Dział 4. Relacje między elementami środowiska geograficznego					
33. Zagospodarowanie dorzecza a występowanie powodzi (4.1)	wyjaśnia pojęcia: stan wody, wezbranie, polder przeciwpowodziowy, teren zalewowy; wymienia miejsca, gdzie w Polsce najczęściej występują powodzie; wymienia przyczyny i skutki powodzi; opisuje, jak zachować się w czasie powodzi.	wskazuje na mapie miejsca zagrożone powodzią; wymienia tradycyjne metody ochrony przeciwpowodziowej; podaje przykłady budowli hydrotechnicznych; wymienia nazwy instytucji informujących o zagrożeniach hydrologicznych i meteorologicznych.	opisuje wpływ warunków naturalnych i działalności człowieka na powstawanie powodzi; podaje sposoby zagospodarowania doliny rzecznej mające na celu ograniczenie skutków powodzi.	wyjaśnia, dlaczego na Dolnym Śląsku i w Małopolsce występują powodzie; opisuje skutki powodzi.	analizuje i porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej.

<p>34. Warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze a rozwój energetyki (4.2)</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: energetyka, odnawialne źródła energii, nieodnawialne źródła energii; podaje podział surowców na odnawialne i nieodnawialne.</p>	<p>wymienia czynniki lokalizacji elektrowni i elektrociepłowni; wymienia i wskazuje na mapie obszary o korzystnych warunkach do budowy elektrowni: wiatrowych, słonecznych, wodnych.</p>	<p>omawia sposób wykorzystania OZE do produkcji energii; przedstawia wady i zalety elektrowni jądrowych.</p>	<p>omawia uwarunkowania rozwoju energetyki w wybranych regionach Polski (w województwach pomorskim i łódzkim).</p>	<p>analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające produkcji energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych lub ją ograniczające.</p>
<p>35. Rozwój dużych miast a strefy podmiejskie (4.3)</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: aglomeracja, metropolia, strefa podmiejska; wymienia przyczyny przenoszenia się ludzi i firm z miast na tereny podmiejskie.</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: suburbanizacja; przedstawia pozytywne i negatywne skutki życia ludności w wielkim mieście; opisuje warunki życia w strefie podmiejskiej.</p>	<p>porównuje warunki życia w wielkim mieście i strefie podmiejskiej; wskazuje na mapie obszary metropolitalne Polski.</p>	<p>omawia zmiany w strefach podmiejskich Warszawy i Krakowa.</p>	<p>porównuje obszar metropolitalny Warszawy i Krakowa w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu, stylu zabudowy oraz struktury ludności.</p>
<p>36. Migracje a struktura wieku i zaludnienie na obszarach wiejskich (4.4)</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: migracje wewnętrzne; podaje kierunki migracji wewnętrznych.</p>	<p>wymienia przyczyny migracji; wymienia skutki migracji; potrafi korzystać z danych statystycznych (np. w roczniku statystycznym GUS).</p>	<p>opisuje wpływ migracji na strukturę wieku mieszkańców i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na konkretnych przykładach gmin.</p>	<p>analizuje na mapach tematycznych według gmin dane demograficzne, np. współczynnik salda migracji, zmiany zaludnienia, rozmieszczenie ludności w wieku poprodukcyjnym; charakteryzuje sytuację demograficzną wybranych gmin na podstawie map i danych statystycznych.</p>	<p>porównuje sytuację demograficzną swojej gminy z innymi gminami.</p>
<p>37. Przemiany polityczne i gospodarcze po 1989 r. a struktura zatrudnienia (4.5)</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: aglomeracja policentryczna (konurbacja), aglomeracja monocentryczna; podaje przykłady różnych aglomeracji, wskazuje je na mapie; wymienia gałęzie przemysłu dominujące w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.</p>	<p>wymienia skutki restrukturyzacji przemysłu po 1989 r.; wskazuje różnice między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.</p>	<p>opisuje transformację gospodarki Polski po 1989 r.; omawia przemiany gospodarcze i strukturę zatrudnienia w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.</p>	<p>porównuje strukturę zatrudnienia i przemiany gospodarcze w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej na przestrzeni lat.</p>	<p>analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia i przemiany gospodarcze w swoim regionie; wymienia miejsca związane z turystyką postindustrialną.</p>
<p>38. Transport a rozwój działalności gospodarczej (4.6)</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: sieć transportowa, węzeł transportowy, centrum logistyczne, łączność.</p>	<p>wskazuje na mapie Polski największe węzły kolejowe i drogowe; analizuje mapy sieci transportowej Trójmiasta i obszaru metropolitalnego Wrocławia.</p>	<p>wyjaśnia, jak transport wpływa na rozwój gospodarki; wyjaśnia, dlaczego obszar metropolitalny Wrocławia i Trójmiasto są ważnymi węzłami komunikacyjnymi.</p>	<p>opisuje sieć transportową obszaru metropolitalnego Wrocławia i Trójmiasta.</p>	<p>opisuje związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych w obszarze metropolitalnym Wrocławia oraz między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych w</p>

Numer i temat lekcji	Wymagania na ocenę				
	dopuszczającą	dostateczną	dobrą	bardzo dobrą	celującą
	Uczeń:				
39. Walory przyrodnicze i kulturowe a rozwój turystyki w wybranych regionach (4.7)	wyjaśnia pojęcia: turysta, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna; wymienia województwa o największym natężeniu ruchu turystycznego w Polsce.	wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Pobrzeża Bałtyku i Małopolski.	analizuje dane statystyczne i mapy dotyczące wielkości ruchu turystycznego w Polsce; przedstawia Pobrzeże Bałtyku i Małopolskę jako regiony turystyczne.	porównuje turystykę Pobrzeża Bałtyku i Małopolski; charakteryzuje wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa UNESCO.	ocenia wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.
40. Podsumowanie działu 4	Wiadomości i umiejętności z lekcji 33–39.				
Dział 5. Własny region i moja mała ojczyzna					
41. Położenie własnego regionu i źródła informacji na jego temat (5.1)	wyjaśnia pojęcia: region, ojczyzna, mała ojczyzna; lokalizuje na mapie Polski własny region; wyjaśnia, w jakim celu tworzy się regiony.	wskazuje na mapie topograficznej własnego regionu najważniejsze obiekty geograficzne; podaje kryteria podziału Polski na regiony; wymienia źródła wiedzy o regionie.	wyszukuje w różnych źródłach wiadomości oraz dane statystyczne o regionie, analizuje je i przedstawia.	opisuje własny region pod względem przyrodniczym, społeczno-gospodarczym i historycznym.	proponuje własne kryteria podziału Polski na regiony.
42. Charakterystyka środowiska przyrodniczego regionu (5.2)	wyjaśnia pojęcia: makroregion, obszary chronione, skała; wymienia elementy środowiska przyrodniczego.	podaje sposób opisu środowiska przyrodniczego własnego regionu; korzysta z map tematycznych przy opisywaniu własnego regionu.	charakteryzuje elementy środowiska przyrodniczego własnego regionu.	rozpoznaje skały występujące we własnym regionie.	przedstawia projekt wycieczki po własnym regionie.
43. Struktura demograficzna własnego regionu (5.3)	wyjaśnia pojęcia: demografia, dane statystyczne, przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty; oblicza przyrost naturalny własnego regionu.	wymienia zagadnienia obejmujące demografię; podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności; opisuje, jak przygotować strukturę demograficzną własnego regionu.	analizuje dane demograficzne dotyczące własnego regionu; podaje sposoby pozyskiwania danych demograficznych.	na podstawie map tematycznych wyjaśnia zróżnicowanie gęstości zaludnienia we własnym regionie.	porównuje zmiany w przyroście naturalnym i przyroście rzeczywistym ludności własnego regionu.
44. Gospodarka regionu (5.4)	podaje przykłady wskaźników charakteryzujących gospodarkę własnego regionu; podaje sposób opisu gospodarki własnego regionu.	wyszukuje w Banku Danych Lokalnych informacje dotyczące gospodarki własnego regionu; wyjaśnia pojęcie: inflacja.	analizuje dane statystyczne dotyczące gospodarki własnego regionu.	porównuje stan gospodarki własnego regionu ze stanem gospodarki w sąsiednich regionach i w całej Polsce.	proponuje własne propozycje zagadnień gospodarczych, które wyróżniają własny region.

<p>45. Obserwacja zależności między elementami środowiska geograficznego (5.5)</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: środowisko geograficzne; wymienia elementy środowiska geograficznego; wymienia metody poznawania środowiska geograficznego; wskazuje interesujące i ważne miejsca w swojej miejscowości.</p>	<p>charakteryzuje walory turystyczne swojej miejscowości.</p>	<p>opisuje środowisko geograficzne własnego regionu na podstawie zgromadzonych informacji.</p>	<p>przedstawia zależności między elementami środowiska geograficznego w swojej miejscowości.</p>	<p>podaje przykłady zależności między elementami środowiska geograficznego w skali globalnej; ma świadomość konieczności promowania walorów swojej miejscowości.</p>
<p>46. Prezentowanie walorów własnego regionu i planowanie wycieczki krajoznawczej (5.6)</p>	<p>wyjaśnia pojęcie: krajoznawstwo; wymienia atrakcje turystyczne własnego regionu; podaje przykłady sposobów prezentacji walorów przyrodniczych i kulturowych.</p>	<p>potrafi zaplanować wycieczkę krajoznawczą; wymienia narzędzia przydatne do planowania i realizacji wycieczki.</p>	<p>opisuje walory przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i ocenia ich wpływ na rozwój turystyki.</p>	<p>dobiera odpowiednie mapy w celu uzyskania szukanej informacji.</p>	<p>przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność regionu jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach.</p>
<p>47. Formy współpracy międzynarodowej (5.7)</p>	<p>wymienia formy współpracy międzynarodowej; wyjaśnia pojęcie: euroregion.</p>	<p>charakteryzuje formy współpracy międzynarodowej; podaje przykłady euroregionów.</p>	<p>wymienia formy współpracy międzynarodowej w swoim regionie.</p>	<p>określa obszary, w których współpraca międzynarodowa mogłaby się rozwijać szerzej.</p>	<p>dyskutuje na temat form współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi.</p>
<p>48., 49. Mała ojczyzna i jej atrakcje (5.8)</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: mała ojczyzna, atrakcyjność obszaru; rozpoznaje w terenie charakterystyczne obiekty, decydujące o atrakcyjności własnego regionu.</p>	<p>wskazuje specyficzne cechy najbliższego otoczenia.</p>	<p>określa więzi łączące go z miejscem zamieszkania; wymienia organizacje lokalne działające na rzecz mieszkańców i środowiska społeczno-przyrodniczego.</p>	<p>przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej.</p>	<p>przedstawia swoje propozycje budowania więzi emocjonalnych z małymi ojczyznami.</p>
<p>50. Zachowanie walorów środowiska geograficznego i mój wpływ na lokalną społeczność (5.9)</p>	<p>wymienia problemy środowiska geograficznego w swoim regionie; podaje przykłady działań sprzyjające zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego.</p>	<p>wymienia elementy środowiska w najbliższej okolicy, które powinny być szczególnie zachowane.</p>	<p>przedstawia walory przyrodnicze i kulturowe własnej małej ojczyzny; wymienia formy ochrony przyrody występujące we własnym regionie.</p>	<p>ocenia stan środowiska przyrodniczego we własnym regionie.</p>	<p>projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.</p>
<p>51. Podsumowanie działu 5</p>	<p>Wiadomości i umiejętności z lekcji 41–50.</p>				